

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Володимир ЄРМАЧЕНКО

Викладання у системі вищої освіти

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **Всі**
Спеціальність **Всі**
Освітній рівень **третій (освітньо-науковий)**
Освітня програма **Всі**

Статус дисципліни

Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Завідувач кафедри
педагогіки, іноземної філології та перекладу

Тетяна БОРОВА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Протокол № 6 від 05.01.2021 р.

Розробники:

Борова Тетяна Анатоліївна, д. пед. наук, професор кафедри педагогіки, іноземної
філології та перекладу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Викладання в системі вищої освіти» розроблена для здобувачів третього освітньо-наукового рівня.

Метою навчальної дисципліни є формування концептуального розуміння системи сучасної вищої освіти; розвиток здатності здійснювати викладацьку діяльність у системі вищої освіти, реалізовувати політику якості вищої освіти та забезпечувати імплементацію професійного самовдосконалення.

Завдання:

розуміти та цінувати взаємозв'язок між вищою освітою та суспільством з урахуванням Європейських цінностей;

ілюструвати вміння спроектувати та організувати освітню діяльність у закладі вищої освіти; розробляти програми навчальних дисциплін та іншу документацію;

аналізувати, аргументувати та відтворити методи, форми, технології організації процесу викладання та навчання у закладі вищої освіти на принципах студентоцентризму для досягнення позитивних результатів навчання ;

ініціювати та поширювати культуру якості вищої освіти; окреслити основні складові забезпечення та покращення якості вищої освіти;

продемонструвати методики професійного самовдосконалення науково-педагогічних працівників ЗВО.

Контент навчальної дисципліни «Викладання у системі вищої освіти» для здобувачів третього освітньо-наукового рівня визначається понятійним міжпредметним зв'язком між курсами «Філософія науки», «Методологія та організація наукових досліджень» «Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Педагогічний дизайн», «Педагогічна практика».

Об'єктом дисципліни є набуття компетентності реалізовувати виконання професійних функцій в межах науково-дослідної роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності, принципи, підходи до організації навчального процесу, викладання навчальних дисциплін у системі вищої освіти, технології інноваційної діяльності в процесі професійної підготовки висококваліфікованого фахівця відповідно до вимог реформування освітньої галузі та ринку праці.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2 А
Семестр	3-й
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
«Філософія науки», «Методологія та організація наукових досліджень»	«Дизайн та проектування освітньої діяльності», «Педагогічний дизайн», «Педагогічна практика»

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність до науково-педагогічної діяльності у закладі вищої освіти	<p>Пояснювати тенденції розвитку Європейського простору вищої освіти і напрямки реформування вищої освіти України.</p> <p>Аналізувати законодавче регулювання сучасної освітньої практики, освітніми стандартами і нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти різних рівнів.</p> <p>Застосовувати педагогічні методи організації навчального процесу, формулювати зміст, цілі навчання, моделювати способи їх досягнення, володіти формами контролю, формулювати і планувати результати навчання.</p> <p>Демонструвати вміння вибудовувати стратегію і тактику професійного зростання науково-педагогічного працівника ЗВО; ефективно формувати комунікативну стратегію у професійному середовищі; відповідати за результати професійної діяльності</p> <p>Уміти використовувати в освітній діяльності сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології, які сприяють ефективній комунікації в освітньому середовищі, прогресу у досягненні результатів навчання здобувачами вищої освіти та підвищенню якості освітньої діяльності в цілому</p>
Здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності	Діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності в процесі проведення наукових досліджень, оприлюднення результатів та їх впровадження

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія і практика вищої освіти

Тема 1. Система вищої освіти. Вища освіта та суспільство в Європейському вимірі.

- 1.1. Сучасна вища освіта у глобалізованому просторі. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів. Навчання упродовж життя.
- 1.2. Педагогічна освіта як підсистема освіти дорослих. Критичне мислення як атрибут системи вищої освіти. Професійне педагогічне мислення.
- 1.3. Управління педагогічними системами у закладі вищої освіти.

Тема 2. Сучасні теорії і практики викладання і навчання у вищій освіті.

- 2.1. Професійно-педагогічна діяльність викладача ЗВО
- 2.2. Студент як об'єкт педагогічної діяльності. Принципи студентоцентрованого навчання.
- 2.3. Загальнодидактичні принципи у навчанні у ЗВО.

Тема 3. Якість вищої освіти: політика та інструменти її забезпечення та покращення.

- 3.1. Стандарти вищої освіти. Національні документи з розвитку вищої освіти.
- 3.2. Інструменти забезпечення якості вищої освіти

3.3. Культура академічної доброчесності, культура якості освіти

Тема 4. Роль викладача-лідера у сучасному закладі вищої освіти.

- 4.1. Викладання засноване на лідерській парадигмі
- 4.2. Викладання засноване на дослідженні
- 4.3. Управлінська складова у викладацькій діяльності.
- 4.4. Елементи тайм-менеджменту

Змістовий модуль 2. Викладання та навчання у закладах вищої освіти

Тема 5. Проектування освітньої діяльності у закладі вищої освіти

- 5.1. Програми навчальної дисципліни з використанням інструментів Європейського простору вищої освіти.
- 5.2. Методика розробки навчальної дисципліни
- 5.3. Управління знаннями

Тема 6. Організація викладання та навчання на принципах студентоцентризму у закладі вищої освіти

- 6.1. Сучасні методи, технології та засоби викладання і навчання у професійної діяльності. Класифікація педагогічних технологій.
- 6.2. Методика розробки та проведення навчальних занять різних видів.
- 6.3. Засоби діагностики результатів навчання
- 6.4. Технологія тестування результатів навчання.

Тема 7. Інноваційні освітні, педагогічні, навчальні технології.

- 7.1. Форми і методи освітніх технологій.
- 7.2. Технологія розвитку критичного мислення
- 7.3. Проектна технологія навчання
- 7.4. Використовувати сучасні ІКТ у викладацькій діяльності. Smart--технології в організації освітнього процесу

Тема 8. Методики професійного самовдосконалення науково-педагогічних працівників ЗВО.

- 8.1. Сучасна технологія підготовки лідера в освіті: поняття, особливості та детермінанти. Інноваційна діяльність педагога.
  - 8.2. Коучинг як сучасна технологія саморозвитку професіоналу.
  - 8.3. Технологія управління конфліктами.
  - 8.4. Педагогічне спілкування та взаємодія
- Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності аспірантів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних освітніх технологій, серед яких: лекції проблемного характеру (Тема 1), міні-лекції, (Тема 5), мозкові атаки (Тема 6), навчальна дискусія (Тема 4), розгорнута бесіда (Тема 3), дискусії (Тема 2), проектна робота (Тема 7), колоквиум (Тема 8).

Практичне заняття передбачає інтенсивну роботу в аудиторії. Воно проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем або аспірантами, «круглого

столу». На практичному занятті відбувається обговорення самостійно підготовлених аспірантами доповідей, презентацій, повідомлень та ін. Основними формами практичного заняття є розгорнута бесіда (Тема 1), диспут (Тема 7), «круглий стіл» (Тема 3, 6), інтерв'ю (Тема 3), семінар (Тема 2, 4,5), презентації (Тема 6), проведення демонстраційного заняття (micro-teaching) (Тема 8).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей здобувачів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей здобувачів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100).

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів. Оцінювання знань та вмінь здобувача під час лекційних та практичних занять і виконання самостійних завдань проводиться за такими критеріями:

Активна робота здобувача на лекційному занятті оцінюється у 2 бали в цілому кожне заняття (16 балів за семестр), на практичному занятті оцінюється у 2 бали перші дві теми та 4 бали теми 3, 5, 6, 7, 8, тому що потребують більш практичної підготовки, в цілому кожне заняття (24 бали за семестр), самостійна робота – 2 бали (16 балів за семестр), поточний контроль (тестування) – 12 балів (24 бали за семестр), виконання та презентація індивідуальної роботи оцінюється у 20 балів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів з навчальної дисципліни визначається як сума балів за результатами успішності здобувача при поточному контролі. Здобувача слід вважати атестованим, коли сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Максимально можлива кількість балів – 100. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеної в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Форма оцінювання та розподіл балів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теорія і практика вищої освіти			
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>		
	Лекція	Тема 1. Система вищої освіти. Вища освіта та суспільство в Європейському вимірі	Лекція проблемного характеру

Продовження рейтинг-плану навчальної дисципліни

1	2	3	4	
Тема 1	Практичне заняття	Критичне мислення як атрибут системи вищої освіти. Професійне педагогічне мислення	Активна участь на занятті (розгорнута бесіда)	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Сучасні теорії і практики викладання і навчання у вищій освіті	Активна робота на лекції, дискусія	2
	Практичне заняття	Студент як об'єкт педагогічної діяльності	Активна участь, семінар	2
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
Тема 3.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Якість вищої освіти: політика та інструменти її забезпечення та покращення	Активна робота на лекційних заняттях, розгорнута бесіда	2
	Практичне заняття	Культура академічної доброчесності, культура якості освіти	Активна участь на занятті інтерв'ю, круглий стіл	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
М а	<i>Аудиторна робота</i>			

	Лекція	Роль викладача-лідера у сучасному закладі вищої освіти	Активна робота на лекції, навчальна дискусія	2
	Практичне заняття	Поточний контроль засвоєння навчального матеріалу	проведення поточного тестування	12
<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2

Закінчення рейтинг-плану навчальної дисципліни

1	2	3	4	
Змістовий модуль 2. Викладання та навчання у закладах вищої освіти				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 5.	Лекція	Проектування освітньої діяльності у закладі вищої освіти	Міні-лекція	2
	Практичне заняття	Методика розробки навчальної дисципліни	Активна участь (семінар)	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 6.	Лекція	Організація викладання та навчання на принципах студентоцентризму у закладі вищої освіти	Активна робота на лекц. занят. (мозкова атака)	2
	Практичне заняття	Методика розробки та проведення навчальних занять різних видів	Активна участь круглий стіл Презентації	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 7.	Лекція	Інноваційні освітні, педагогічні, навчальні технології	Проектна робота	2
	Практичне заняття	Використовувати сучасні ІКТ у викладацькій діяльності	Активна участь диспут	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка виконання завдань	2
М а	<i>Аудиторна робота</i>			

Лекція	Методики професійного самовдосконалення науково-педагогічних працівників ЗВО	Активна робота на лекц. занят. колоквиум	2
Практичне заняття	Технологія управління конфліктами	Активна участь диспут	4
	Поточний контроль засвоєння навчального матеріалу	проведення поточного тестування	12
	Презентація ІНДЗ	Демонстрац. заняття	20
Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання навчального матеріалу	Перевірка вик. завдань	2
Разом			100

Рекомендована література

Основна

1. Борова Т. А., Рябова З. В., Кравченко Г. Ю., Почуєва О. О. Педагогічний консалтинг: навч. посіб. Луцьк: Терен, 2019. 324 с.
2. Закон України Про вищу освіту. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/stru>
3. Закон України «Про освіту». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
5. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації/ Авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>

Додаткова

6. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: монографія / Г.В. Єльнікова, Т.А. Борова, З.В. Рябова та ін. / За заг. і наук. ред. Г.В. Єльнікової. – Харків : Мачулін, 2017. 544 с.
7. Напрями модернізації соціально-педагогічної системи підготовки фахівців в університеті: монографія. Херсон: вид. «ІПІ Вишемирський В.С.», 2017. 344 с.
8. Феномен університету в контексті «суспільства знань»: монографія / авторський колектив: В. П. Андрущенко, В. П. Бех, М. І. Бойченко, І. В. Войтюк, О. Є. Гомілко, Л. С. Горбунова, М. В. Гриценко, С. В. Курбатов, І. Ф. Надольний, Л. М. Панченко, Є. А. Пінчук, І. М. Предборська, С. В. Пролеєв, І. В. Степаненко, Д. В. Шевчук, О. М. Шипко, А. О. Ярошенко. – К., 2014. – 256 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
9. Луговий В. І. Формування ціннісної компетентності науково-педагогічних працівників – важлива умова їх успішної діяльності в сучасній вищій школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>
  - а. Напрями модернізації соціально-педагогічної системи підготовки фахівців в університеті: монографія./ Т. Ю.Андріяко, Т. А.Борова, Т. О.Дмитренко та ін. – Херсон: вид.

«ПП Вишемирський В.С.», 2017. 496 с.

10. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства: навчальний посібник – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>

11. Слюсаренко О. М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія. – К.: Пріоритети, 2015. 384 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ihed.org.ua/ua/resursy/rekomendovani-dzerela.html>

12. Jennifer S. Florida, Myrna P. Quinto Quality Indicators in Higher Education Institutions: Implications to Global Competitiveness [Електроннийресурс]. – Режимдоступу: <https://www.tojqih.net/journals/tojqih/articles/v02i04/v02i04-06.pdf>

Інформаційні ресурси

13. Еразмус+ : Корисні посилання. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/erasmus/ka3-pidtrymka-reform/natsionalna-komanda-ekspertiv-here/materiali-here.html>

14. Сайт ПНС імені С. Кузнеця. Дисципліна : Викладання в системі вищої освіти / Т. Борова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=3721>

15. Shared Leadership in Higher Education: Important Lessons from Research and Practice // Viewpoint: American Council on Education, Center for Policy, Research and Strategy – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.acenet.edu/Documents/Shared-Leadership-in-Higher-Education.pdf>

16. Student-centred learning. Toolkit for students, staff and higher education institutions – Brussels, 2010. – Режим доступу: <https://www.esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/100814-SCL.pdf>

17. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів – <http://www.unideusto.org/tuningeu/>